

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 11. jūlijā
(OR. en)

11135/1/23
REV 1

ECOFIN 661
UEM 195
SOC 487
EMPL 338
COMPET 682
ENV 761
EDUC 274
RECH 306
ENER 397
JAI 907
GENDER 138
ANTIDISCRIM 132
JEUN 176
SAN 413

PIEZĪME

Sūtītājs:	Padomes Ģenerālsekretariāts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Iepr. dok. Nr.:	11135/23
K-jas dok. Nr.:	COM(2023) 606 final
Temats:	PADOMES IETEIKUMS par Igaunijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Igaunijas stabilitātes programmu

Pielikumā ir pievienots minētais Padomes ieteikuma projekts, kas apspriests Padomē un Eiropadomē, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu COM(2023) 606 final.

PADOMES IETEIKUMS

(... gada ...)

**par Igaunijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu
par Igaunijas 2023. gada stabilitātes programmu**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu ¹ un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību ², un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

¹ OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

² OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

- (1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 ³, ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms ("mehānisms"), stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. Mehānisms nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi radot Savienības finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas pusgada prioritātēm mehānisms sekmē ekonomikas un iekļaujošu atveseļošanu un ilgtspējīgu un izaugsmi veicinošu reformu un investīciju īstenošanu, jo īpaši reformas un investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju Savienībā un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāko īstenošanu. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 11. panta 2. punktu 2022. gada 30. jūnijā tika atjaunināta katrai dalībvalstij paredzētā maksimālā finanšu iemaksa no mehānisma.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

- (2) Komisija 2022. gada 22. novembrī pieņēma 2023. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu, tādējādi uzsākot 2023. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Eiropadome 2023. gada 23. martā apstiprināja 2023. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumā izvirzītās prioritātes, kuras ir vērstas uz konkurētspējīgas ilgtspējas četrām dimensijām. Komisija 2022. gada 22. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī 2023. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā tā norādīja Igauniju kā vienu no dalībvalstīm, kuras var skart vai apdraudēt nelīdzsvarotība un par kurām būs jāizstrādā padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī atzinumu par Igaunijas 2023. gada budžeta plāna projektu. Komisija pieņēma arī ieteikumu Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku un priekšlikumu attiecībā uz 2023. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ⁴ ("2023. gada ieteikums par eurozonu") Padome pieņēma 2023. gada 16. maijā un Vienoto nodarbinātības ziņojumu – 2023. gada 13. martā.
- (3) Lai gan Savienības valstu tautsaimniecības demonstrē ievērojamu noturību, ģeopolitiskajam kontekstam joprojām ir negatīva ietekme. Tā kā Savienība nelokāmi solidarizējas ar Ukrainu, Savienības ekonomikas un sociālās politikas programma ir vērsta uz to, lai īstermiņā mazinātu enerģētikas krīzes negatīvo ietekmi gan uz mazaizsargātām mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem un lai turpinātu centienus īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos, atbalstītu ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, aizsargātu makroekonomikas stabilitāti un palielinātu noturību vidējā termiņā. Tajā liela uzmanība ir pievērsta arī Savienības konkurētspējas un produktivitātes palielināšanai.

⁴ Padomes Ieteikums (2023. gada 16. maijs) par eurozonas ekonomikas politiku (OV C 180, 23.5.2023., 1. lpp.).

- (4) Komisija 2023. gada 1. februārī nāca klajā ar paziņojumu "Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam" ("Zaļā kursa industriālais plāns"). Zaļā kursa industriālā plāna mērķis ir uzlabot Savienības neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju un atbalstīt ātru pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Tas papildina Eiropas zaļā kursa un *REPowerEU* ietvaros īstenotos centienus. Tā mērķis ir arī veicināt labvēlīgākus apstākļus tādu neto nulles emisiju tehnoloģiju un produktu Savienības ražošanas jaudas izvēršanai, kas vajadzīgi Savienības vērienīgo klimatisko mērķrādītāju sasniegšanai, un nodrošināt piekļuvi attiecīgām kritiski svarīgām izejvielām, tostarp, diversificējot piegādes avotus, pienācīgi izmantojot ģeoloģiskos resursus dalībvalstīs un maksimāli palielinot izejvielu reciklēšanu. Zaļā kursa industriālā plāna pamatā ir četri pīlāri: prognozējama un vienkāršota normatīvā vide, ātrāka piekļuve finansējumam, prasmju pilnveidošana un atvērta tirdzniecība noturīgām piegādes ķēdēm. Komisija 2023. gada 16. martā nāca klajā ar papildu paziņojumu "ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada", kas strukturēts atbilstoši deviņiem savstarpēji pastiprinošiem virzītājspēkiem ar mērķi strādāt, lai panāktu izaugsmi veicinošu tiesisko regulējumu. Paziņojumā ir noteiktas politikas prioritātes, kuru mērķis ir aktīvi nodrošināt strukturālus uzlabojumus, mērķtiecīgas investīcijas un regulatīvus pasākumus Savienības un tās dalībvalstu ilgtermiņa konkurētspējai. Turpmāk sniegtie ieteikumi palīdz īstenot minētās prioritātes.
- (5) 2023. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās atbilstoši mehānisma īstenošanai. Lai īstenotu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot atveseļošanas un noturības plānus, jo ar šiem plāniem ir paredzēts izpildīt visus iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētos attiecīgos ieteikumus vai arī to būtisku daļu. Konkrētām valstīm adresētie 2019., 2020. un 2022. gada ieteikumi joprojām ir vienlīdz svarīgi attiecībā uz atveseļošanas un noturības plāniem, kas pārskatīti, atjaunināti vai grozīti saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 14., 18. un 21. pantu.

- (6) 2023. gada 27. februārī pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) 2023/435 ⁵ ("*REPowerEU* regula") mērķis ir ātri izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilās degvielas importa. Tas veicinās enerģētisko drošību un Savienības energoapgādes dažādošanu, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. *REPowerEU* regula sniedz iespēju dalībvalstīm savos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos pievienot jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai tiktu finansētas galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus. Minētās reformas un investīcijas arī palīdzēs uzlabot Savienības neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju, kā izklāstīts Zaļā kursa industriālajā plānā, un īstenot konkrētām valstīm saistībā ar enerģiju adresētos ieteikumus, kas dalībvalstīm sniegti 2022. gadā un attiecīgā gadījumā 2023. gadā. Ar *REPowerEU* regulu tiek ieviesta jauna neatmaksājama finansiālā atbalsta kategorija, kas darīta pieejama dalībvalstīm, lai tiktu finansētas jaunas ar enerģētiku saistītas reformas un investīcijas saskaņā ar to atveseļošanas un noturības plāniem.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp.).

- (7) Komisija 2023. gada 8. martā pieņēma paziņojumu, kurā sniegtas fiskālās politikas norādes 2024. gadam ("2023. gada 8. marta paziņojums"). Tā mērķis ir atbalstīt dalībvalstis stabilitātes un konverģences programmu sagatavošanā un tādējādi stiprināt politikas koordināciju. Komisija atgādināja, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula 2023. gada beigās tiks deaktivēta. Komisija aicināja panākt, lai fiskālā politika 2023.–2024. gadā nodrošinātu parāda atmaksājamību vidējā termiņā un ilgtspējīgā veidā veicinātu potenciālu izaugsmi, un aicināja dalībvalstis savās 2023. gada stabilitātes un konverģences programmās izklāstīt, kā to fiskālie plāni nodrošinās Līgumā noteiktās atsaucēs vērtības 3 % no iekšzemes kopprodukta (IKP) ievērošanu un ticamu un nepārtrauktu parāda samazināšanu vai parāda saglabāšanu piesardzīgā līmenī vidējā termiņā. Komisija arī aicināja dalībvalstis pakāpeniski atteikties no valsts fiskālajiem pasākumiem, kas tika ieviesti, lai aizsargātu mājsaimniecības un uzņēmumus no enerģijas cenu satricinājuma, sākot ar vismazāk mērķorientētajiem pasākumiem. Tā norādīja, ka gadījumā, ja, atkārtojoties ar enerģijas cenām saistītajam spiedienam, būtu nepieciešams pagarināt atbalsta pasākumu darbības laiku, šādiem dalībvalstu pasākumiem vajadzētu būt mērķorientētākiem, atbalstot tieši neaizsargātās mājsaimniecības un uzņēmumus. Komisija norādīja, ka fiskālie ieteikumi būtu izsakāmi skaitļos un diferencējami. Turklāt, kā ierosināts Komisijas 2022. gada 9. novembra paziņojumā par ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformas ievirzēm, fiskālie ieteikumi tiktu formulēti, pamatojoties uz neto primārajiem izdevumiem. Komisija ieteica visām dalībvalstīm turpināt aizsargāt valsts finansētās investīcijas un nodrošināt mehānisma un citu Savienības fondu efektīvu izmantošanu, jo īpaši, ņemot vērā zaļās un digitālās pārkārtošanās un noturības mērķus. Komisija norādīja, ka ierosinās Padomei 2024. gada pavasarī sākt uz budžeta deficītu balstītas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, pamatojoties uz izpildes datiem par 2023. gadu un ievērojot spēkā esošās tiesību normas.

- (8) Komisija 2023. gada 26. aprīlī nāca klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem Savienības ekonomikas pārvaldības noteikumu visaptverošas reformas īstenošanai. To galvenais mērķis ir uzlabot valsts parāda atmaksājamību un ar reformu un investīciju palīdzību veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi visās dalībvalstīs. Komisijas priekšlikumu mērķis ir uzlabot valstu līdzatbildību, vienkāršot sistēmu un virzīties uz lielāku vidēja termiņa mērķi apvienojumā ar efektīvu un saskaņotāku izpildi. Saskaņā ar Padomes 2023. gada 14. marta secinājumiem par ievirzēm ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformai mērķis ir 2023. gadā pabeigt leģislatīvo darbu.

- (9) Igaunija savu nacionālo atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 18. jūnijā. Ievērojot Regulas (ES) 2021/241 19. pantu, Komisija novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanīgumu saskaņā ar minētās regulas V pielikumā izklāstītajām novērtēšanas vadlīnijām. Padome 2021. gada 29. oktobrī pieņēma Īstenošanas lēmumu par Igaunijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu ⁶. Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu, kurā konstatēts, ka Igaunija ir apmierinoši izpildījusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes Īstenošanas lēmumā. Apmierinoša izpilde nozīmē arī to, ka nav bijis regresa attiecībā uz iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu. 2023. gada 9. martā Igaunija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 21.c pantu iesniedza Komisijai pārskatīto nacionālo atveseļošanas un noturības plānu, kā arī *REPowerEU* nodaļu. Pārskatītais atveseļošanas un noturības plāns arī ņem vērā saskaņā ar minētās regulas 18. panta 2. punktu atjaunināto maksimālo finanšu iemaksu un ietver pamatotu lūgumu Komisijai saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 21. panta 1. punktu grozīt Padomes 2021. gada 3. novembra Īstenošanas lēmumu, uzskatot, ka objektīvu apstākļu dēļ atveseļošanas un noturības plāns daļēji vairs nav īstenojams. Komisija 2023. gada 12. maijā pieņēma priekšlikumu Padomes Īstenošanas lēmumam par Igaunijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu. Padome 2023. gada 16. jūnijā pieņēma Īstenošanas lēmumu, ar ko groza Padomes Īstenošanas lēmumu (2021. gada 29. oktobris) par Igaunijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu ⁷.

⁶ ST 12532/2021 INIT; ST 12532/2021 ADD 1; ST 12532/2021 ADD 1 COR 1; ST 12532/2021 ADD 1 COR 1 REV 1.

⁷ ST 9367/2023 INIT; ST 9367/2023 ADD 1; ST 9367/2023 ADD 1 REV 1.

- (10) Igaunija 2023. gada 11. maijā iesniedza savu 2023. gada valsts reformu programmu, un 2023. gada 28. aprīlī Igaunija iesniedza savu 2023. gada stabilitātes programmu atbilstoši Regulas (EK) Nr. 1466/97 4. panta 1. punktam. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.
- (11) Komisija 2023. gada ziņojumu par Igauniju publicēja 2023. gada 24. maijā. Tajā tika izvērtēts, kā Igaunija ir īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam, un kā Igaunija īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Balstoties uz minēto analīzi, ziņojumā par valsti bija norādīti trūkumi attiecībā uz tādu problēmjautājumu risināšanu, kuri nav ietverti vai ir tikai daļēji ietverti atveseļošanas un noturības plānā, kā arī jauni un nupat iezīmējušies problēmjautājumi. Tajā bija arī novērtēts Igaunijas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības pamatmērķu sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.
- (12) Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu izstrādāja padziļinātu pārskatu par Igauniju un tā rezultātus publicēja 2023. gada 24. maijā. Komisija secināja, ka Igaunijā nav makroekonomikas nelīdzsvarotības. Proti, pēdējā laikā ir palielinājusies ar konkurētspēju un mājokļu cenu attīstību saistīta nelīdzsvarotība, tomēr kopumā šķiet, ka tā patlaban tiek kontrolēta. Algas un īpaši cenas strauji palielinājās 2022. gadā, taču konkurētspējas zaudējumi šķiet ierobežoti, savukārt tekošā konta maksājumu bilanci ir reģistrēts tikai mazs deficīts, un tiek prognozēts, ka 2023. gadā un 2024. gadā tas būs tuvu līdzsvaram. Tomēr inflācijas un algu spiediens, ja tas būs noturīgs, var negatīvi ietekmēt Igaunijas konkurētspēju, īpaši tāpēc, ka pamatinflācija ievērojami pārsniedz eurozonas vidējo rādītāju. Kopš Covid-19 pandēmijas ir ievērojami palielinājušās māju cenas, taču nav stingru pazīmju, ka tās būtu pārvērtētas. Ņemot vērā procentu likmju kāpumu un neseno ekonomikas recesiju, māju cenas, visticamāk, kļūs mērenākas. Turklāt mājtsaimniecību parāds un aizņēmumi ir samērā mēreni, finanšu nozare – stabila. Politikas noteikšana kopumā ir labvēlīga, lai gan vēl daži papildu centieni varētu palīdzēt novērst konstatēto vājo vietu radītos riskus. Šajā ziņā būtu svarīgi turpināt, ja vajadzīgs, pastiprinātu pretciklisku fiskālo un makroprudenciālo politiku. Konkurences veicināšana iekšzemes tirgū varētu palīdzēt kontrolēt cenu spiedienu.

- (13) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem Igaunijas vispārējās valdības budžeta deficīts samazinājās no 2,4 % no IKP 2021. gadā līdz 0,9 % 2022. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds palielinājās no 17,6 % no IKP 2021. gada beigās līdz 18,4 % 2022. gada beigās. 2023. gada 24. maijā Komisija izdeva ziņojumu saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu. Minētajā ziņojumā bija aplūkots Igaunijas budžeta stāvoklis, jo tiek plānots, ka tās vispārējās valdības budžeta deficīts 2023. gadā pārsniegs Līgumā noteikto atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP. Ziņojumā secināts, ka deficīta kritērijs nav izpildīts. Atbilstīgi 2023. gada 8. marta paziņojumam Komisija nav ierosinājusi 2023. gada pavasarī sākt jaunas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras. Pēc tam Komisija paziņoja, ka ierosinās Padomei 2024. gada pavasarī sākt uz budžeta deficītu balstītas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, pamatojoties uz izpildes datiem par 2023. gadu. Igaunijai tas būtu jāņem vērā 2023. gada budžeta izpildē un 2024. gada budžeta plāna projekta sagatavošanā.
- (14) Vispārējās valdības bilanci ir ietekmējuši fiskālās politikas pasākumi, kas veikti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Šādi fiskālās politikas ieņēmumus samazinoši pasākumi 2022. gadā ietvēra zemāku akcīzes nodokli degvielai lauksaimniecības vajadzībām; savukārt šādi fiskālās politikas izdevumus palielinoši pasākumi ietvēra daļēju enerģijas rēķinu kompensēšanu mājāsaimniecībām, kuru ienākumi ir mazāki par medianālo ienākumu, zemāku tīkla maksu par elektroenerģiju un gāzi mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, elektroenerģijas un gāzes cenu griestus mājāsaimniecībām un vienreizēju sociālo pārvedumu 50 EUR apmērā pensionāriem un ģimenēm ar bērniem. Komisija lēš, ka minēto pasākumu neto budžeta izmaksas 2022. gadā atbildīs 0,8 % no IKP. Vispārējās valdības bilanci ir ietekmējušas arī budžeta izmaksas, kas saistītas ar pagaidu aizsardzības piedāvāšanu no Ukrainas pārvietotajām personām un kas tiek lēstas 0,6 % apmērā no IKP 2022. gadā. Tajā pašā laikā ar Covid-19 krīzi saistītu pagaidu ārkārtas pasākumu aplēstās izmaksas samazinājās no 2,3 % 2021. gadā līdz 0 % no IKP 2022. gadā.

- (15) Padome 2021. gada 18. jūnijā ieteica Igaunijai ⁸ 2022. gadā saglabāt atbalstošu fiskālo nostāju, kas ietver stimulējošo iedarbību, kuru nodrošina mehānisms, un saglabāt valsts finansētās investīcijas.
- (16) Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālās politikas nostāja ⁹ 2022. gadā bija bremzējoša, 1,3 % apmērā no IKP, kas bija adekvāti augstās inflācijas apstākļos. Igaunija atbilstoši Padomes ieteikumam turpināja atbalstīt atveseļošanu ar investīcijām, ko finansē no mehānisma. No mehānisma dotācijām un citiem Savienības fondiem finansētie izdevumi 2022. gadā sasniedza 1,4 % no IKP (1,6 % no IKP 2021. gadā). No mehānisma dotācijām un no citiem Savienības fondiem finansēto izdevumu samazinājums 2022. gadā bija saistīts ar straujo un neprognozēto būvniecības cenu pieaugumu. Valsts finansētajām investīcijām bija bremzējoša ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 0,6 procentpunktiem ¹⁰. Tāpēc Igaunija nesaglabāja valsts finansētās investīcijas, kas neatbilst Padomes 2021. gada 18. jūnija ieteikumam. Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot jaunus ieņēmumus pasākumus) pieaugumam tomēr bija bremzējoša ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 0,8 procentpunktiem. Tāpēc Igaunija pietiekami ierobežoja valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.

⁸ Padomes Ieteikums (2021. gada 18. jūnijs), ar ko sniedz Padomes atzinumu par Igaunijas 2021. gada stabilitātes programmu (OV C 304, 29.7.2021., 23. lpp.).

⁹ Fiskālā nostāja tiek mērīta, vadoties pēc izmaiņām primārajos izdevumos (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus), neierēķinot ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus, taču ietverot no mehānisma un citu Savienības fondu neatmaksājama atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, kas attiecināmi uz vidēja termiņa potenciālo izaugsmi. Sīkāku informāciju sk. fiskālās statistikas tabulu 1. izcēlumā.

¹⁰ Ieguldījumu samazināšanās liecina par aizkavēšanos dažu projektu pabeigšanā, ko izraisīja straujš būvniecības izmaksu pieaugums, kurš ir saistīts ar piegādes ķēdes traucējumiem Ukrainā notiekošā kara dēļ. Tajā pašā laikā citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem par gāzes un kurināmā rezervju iegādi bija ekspansīva ietekme, kas sasniedza 0,4 procentpunktus no IKP.

- (17) 2023. gada stabilitātes programmas budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomikas scenārijs par 2023. gadu ir piesardzīgs un par periodu pēc tam atbilst Komisijas 2023. gada pavasara prognozei. Valdība prognozē, ka reālais IKP 2023. gadā samazināsies par 1,5 %, bet 2024. gadā – pieaugs par 3,0 %. Salīdzinājumam – Komisijas 2023. gada pavasara prognozē norādīts, ka reālā IKP sarukums 2023. gadā būs mazāks (0,1 %) un pieaugums 2024. gadā – līdzīgs (3,0 %). Atšķirība 2023. gadā galvenokārt skaidrojama ar to, ka Komisija prognozē privātā patēriņa labvēlīgāku tendenci kopā ar neredz zemāku inflāciju (ko mēra, izmantojot saskaņoto patēriņa cenu indeksu (SPCI)) un lielāka algu pieauguma prognozēm.
- (18) Valdība savā 2023. gada stabilitātes programmā plāno, ka vispārējās valdības budžeta deficīts pieaugs līdz 4,3 % no IKP 2023. gadā. Pieaugums 2023. gadā galvenokārt atspoguļo diskrecionārus pasākumus, piemēram, papildu tēriņus par ģimenes pabalstiem, pensijām, aizsardzību un izglītību un nodokļu kategoriju koriģēšanu nolūkā samazināt ienākuma nodokli, kā arī pieņēmumu par vietējo pašvaldību izdevumu kāpumu. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu ir sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP pieaugs no 18,4 % 2022. gada beigās līdz 20,2 % 2023. gada beigās. Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi valdības budžeta deficīts 2023. gadā būs 3,1 % no IKP. Tas ir mazāk nekā 2023. gada stabilitātes programmā prognozētais deficīts galvenokārt saucēja efekta dēļ, ko radīja augstāka nominālā IKP prognozes un nodokļu bāzes, nodokļu ieņēmumu un citu ieņēmumu lielāks aplēstais pieaugums.

- (19) Sagaidāms, ka vispārējās valdības bilanci 2023. gadā joprojām ietekmēs pasākumi, kas veikti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. To vidū ir pasākumi, kas pagarināti no 2022. gada, jo īpaši daļēja visu mājstaimniecības apkures, elektroenerģijas un gāzes rēķinu atmaksa. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē atbalsta pasākumu neto budžeta izmaksas tiek prognozētas 0,3 % apmērā no IKP 2023. gadā ¹¹. Nešķiet, ka 2023. gadā pasākumi būtu vērsti uz visneaizsargātākajām mājstaimniecībām vai uzņēmumiem, un tajos nav pilnībā iestrādāts cenas signāls, kas rosinātu samazināt enerģijas pieprasījumu un palielināt energoefektivitāti. Rezultātā Komisijas 2023. gada pavasara prognozē tiek lēsts, ka mērķtiecīgo atbalsta pasākumu summa, kas jāņem vērā novērtējumā par atbilstību Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumam ¹², veidos 0 % no IKP 2023. gadā (salīdzinājumā ar 0,1 % no IKP 2022. gadā). Tiek prognozēts, ka salīdzinājumā ar 2022. gadu budžeta izmaksas saistībā ar pagaidu aizsardzības piedāvāšanu no Ukrainas pārvietotajām personām palielināsies par 0,1 procentpunktu no IKP.
- (20) Savā 2022. gada 12. jūlija ieteikumā Padome ieteica Igaunijai rīkoties, lai nodrošinātu, ka 2023. gadā valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilst kopumā neitrālai fiskālās politikas nostājai ¹³, ņemot vērā to, ka turpinās pagaidu un mērķorientēta atbalsta sniegšana pret enerģijas cenu kāpumu visneaizsargātākajām mājstaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Igaunijai tika ieteikts būt gatavai kārtējos izdevumus pielāgot mainīgajai situācijai. Igaunijai tika arī ieteikts palielināt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, ņemot vērā *REPowerEU* iniciatīvu, tostarp, izmantojot mehānismu un citus Savienības fondus.

¹¹ Šis skaitlis atspoguļo šo pasākumu gada budžeta izmaksu līmeni, ietverot kārtējos ieņēmumus un izdevumus, kā arī – attiecīgā gadījumā – kapitālizdevumu pasākumus.

¹² Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Igaunijas 2022. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Igaunijas 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 44. lpp.).

¹³ Pamatojoties uz Komisijas 2023. gada pavasara prognozi, Igaunijas potenciālās izlaides pieauguma aplēse vidējā termiņā (10 gadu vidējais rādītājs), kuru izmanto fiskālās nostājas noteikšanai, nominālā izteiksmē ir 13,3 %.

- (21) Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi fiskālā nostāja 2023. gadā būs ekspansīva (−0,8 % no IKP) augstas inflācijas kontekstā. Fiskālā nostāja 2022. gadā bija bremzējoša (+1,3 % no IKP). Prognozēts, ka valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) pieaugumam 2023. gadā būs ekspansīva ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 1,2 % no IKP. Tas ietver mērķorientēto atbalsta pasākumu izmaksu samazinājumu 0,1 % no IKP apmērā mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, kuri ir visneaizsargātākie pret enerģijas cenu pieaugumu. Tas ietver arī lielākas izmaksas saistībā ar pagaidu aizsardzības piedāvāšanu pārvietotajām personām no Ukrainas (0,1 % no IKP). Tādējādi valsts finansēto neto primāro kārtējo izdevumu ekspansīvā ietekme neizriet no mērķorientētā atbalsta pret enerģijas cenu kāpumu visneaizsargātākajām mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) ekspansīvo pieaugumu lielākoties nosaka sociālie izdevumi, publiskā sektora algu, izglītības un aizsardzības izdevumi. Prognozētais valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums kopumā neatbilst Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumam. Tiek prognozēts, ka no mehānisma un no citiem Savienības fondiem finansētie izdevumi 2023. gadā sasniegs 1,8 % no IKP, savukārt valsts finansētajām investīcijām tiek prognozēta bremzējoša ietekme 0,3 procentpunktu apmērā uz fiskālo nostāju. Tāpēc Igaunija plāno finansēt papildu investīcijas, izmantojot mehānismu un citus Savienības fondus, un nav paredzams, ka tiks saglabātas valsts finansētās investīcijas ¹⁴. Tā plāno finansēt publiskās investīcijas zaļajā un digitālajā pārkārtošanās procesā un enerģētiskajā drošībā, piemēram, mājokļu energoefektivitātē, elektroenerģijas pārvades tīklu stiprināšanā, kas ļautu ražot vairāk zaļās enerģijas, interneta platjoslas pakalpojumos, digitālajos pakalpojumos, kvalifikācijas celšanā un tādos pārkvalifikācijas moduļos, kas ļauj apgūt ar zaļo pārkārtošanos saistītās prasmes.

¹⁴ Tiek prognozēts, ka citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem būs bremzējoša ietekme, kas atbilst 0,3 procentpunktiem no IKP un atspoguļo bāzes efektu, ko radīja lielle gāzes rezervju iepirkumi 2022. gadā.

- (22) Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu paredzams, ka vispārējās valdības budžeta deficīts nedaudz samazināsies, 2024. gadā sasniedzot 4,2 % no IKP. Samazinājums 2024. gadā galvenokārt atspoguļo izdevumu samazinājumu procentos no IKP. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu paredzams, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP palielināsies, 2024. gada beigās sasniedzot 23,6 %. Tomēr, kā norādīts programmā, minētajās prognozēs vēl neietilpst jaunās valdības, kas stājās amatā 2023. gada 17. aprīlī, plānotie fiskālās konsolidācijas pasākumi, tāpēc ka pasākumi tiesību aktos vēl nav izklāstīti. Jaunā valdība plāno paaugstināt pievienotās vērtības nodokli, vides nodokļus, akcīzes nodokli alkoholam un tabakai un ieviest autotransporta nodokli. Izdevumu pusē valdība plāno samazināt konkrētus bērnu pabalstus. Kopumā 2023. gada stabilitātes programmā aplēsts, ka minētie pasākumi 2024. gadā uzlabos budžeta bilanci par 1,3 % no IKP. Pamatojoties uz politikas pasākumiem, kas prognozes termiņa dienā ir zināmi pietiekami detalizēti (t. i., bez jaunās valdības plānotajiem fiskālās konsolidācijas pasākumiem), Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka valdības budžeta deficīts 2024. gadā būs 2,7 % no IKP. Tas ir mazāk nekā 2023. gada stabilitātes programmā prognozētais deficīts, galvenokārt pateicoties tam, ka Komisijas 2023. gada pavasara prognozē deficīta bāze 2023. gadam ir mazāka un IKP un nodokļu ieņēmumu perspektīvas 2024. gadā – labvēlīgākas. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēta arī mazāka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP: 21,3 % 2024. gada beigās.
- (23) 2023. gada stabilitātes programmā ir paredzēts 2024. gadā pakāpeniski izbeigt visus enerģētikas atbalsta pasākumus. Komisija arī pieņem, ka 2024. gadā enerģētikas atbalsta pasākumi tiks pilnībā izbeigti. Tam pamatā ir pieņēmums, ka enerģijas cenas nepalielināsies no jauna.

- (24) Regula (EK) Nr. 1466/97 aicina katru gadu uzlabot strukturālo budžeta bilanci vidēja termiņa budžeta mērķa virzienā, par kritēriju nosakot 0,5 % no IKP ¹⁵. Ņemot vērā fiskālās ilgtspējas apsvērumus un nepieciešamību samazināt deficītu zem Līgumā noteiktās atsaucēs vērtības 3 % no IKP, saskaņā ar Komisijas aplēsēm būtu atbilstīgi 2024. gadā uzlabot strukturālo bilanci vismaz par 0,3 % no IKP. Lai nodrošinātu šādu uzlabojumu un saskaņā ar Komisijas metodoloģiju, neto valsts finansēto primāro izdevumu ¹⁶ pieaugumam 2024. gadā nevajadzētu pārsniegt 4,9 %, kā atspoguļots šajā ieteikumā. Tas palīdzēs arī samazināt pamatinflāciju, kas ievērojami pārsniedz eurozonas vidējo rādītāju un, ja tā turpināsies, varētu graut konkurētspēju. Tajā pašā laikā atlikušie enerģētikas atbalsta pasākumi (ko Komisija pašlaik lēš 0,3 % apmērā no IKP 2023. gadā) būtu pakāpeniski jāizbeidz, ja enerģijas tirgus attīstība to ļauj un sākot ar vismazāk mērķorientētajiem pasākumiem, un saistītie ietaupījumi būtu jāizmanto, lai samazinātu valdības budžeta deficītu. Tomēr saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi neto valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums 2023. gadā neatbilst Padomes 2022. gada 12. jūlija ieteikumam. Ja tas apstiprināsies, būtu atbilstīgi 2024. gadā samazināt neto primāro izdevumu pieaugumu.
- (25) Pieņemot, ka politika netiks mainīta, Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka neto valsts finansētie primārie izdevumi 2024. gadā pieaugs par 4,5 %, kas nesasniedz ieteikto rādītāju.
- (26) Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu sagaidāms, ka valdības investīcijas saglabāsies 5,3 % apmērā no IKP 2024. gadā, salīdzinot ar vidēji 5,3 % no IKP 2018.–2023. gadā. Attiecībā uz finansējuma avotiem tiek prognozēts, ka samazināsies valsts finansētās un palielināsies Savienības finansētās investīcijas, proti, izmantojot mehānismu.

¹⁵ Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. pantā arī prasīts veikt korekciju vairāk nekā 0,5 % apmērā no IKP tām dalībvalstīm, kuru valsts parāds pārsniedz 60 % no IKP vai kurās ir izteiktāki parāda atmaksājamības riski.

¹⁶ Neto primāros izdevumus definē kā valsts finansētos izdevumus, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un izņemot procentu izdevumus un cikliskā bezdarba izdevumus.

- (27) 2023. gada stabilitātes programmā ir izklāstīta vidēja termiņa fiskālā virzība līdz 2027. gadam. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības budžeta deficīts sasniegs 4,0 % no IKP 2025. gadā, 4,5 % 2026. gadā un 4,2 % 2027. gadā. Tādējādi nav plānots, ka vispārējās valdības budžeta deficīts šīs programmas darbības laikā atgriezīsies zem 3 % no IKP. Saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP palielināsies no 23,6 % 2024. gada beigās līdz 33 % 2027. gada beigās. Tomēr, kā minēts augstāk, šajās prognozēs vēl nav iekļauti jaunās valdības plānotie fiskālās konsolidācijas pasākumi.
- (28) Igaunija 2023. gada 9. martā iesniedza savu pārskatīto atveseļošanas un noturības plānu kopā ar *REPowerEU* nodaļu. Komisija 2023. gada 12. maijā ierosināja sniegt par to pozitīvu novērtējumu, un tas ir jāapstiprina Padomei. Sakarā ar augsto inflāciju un piegādes ķēžu traucējumiem, ko izraisījis karš Ukrainā, dažas investīcijas ir aizkavējušās vai pārtrauktas, kā rezultātā sākotnējais atveseļošanas un noturības plāns tika pārskatīts. Igaunija ir pirmā dalībvalsts, kas plāna pārskatīšanā ir iekļāvusi *REPowerEU* nodaļu un ir nodomājusi iesniegt pirmo un otro maksājuma pieprasījumu, kolīdz Padome būs apstiprinājusi pārskatīto plānu.
- (29) Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu un minētās regulas V pielikuma 2.2. kritēriju, atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Jaunā *REPowerEU* nodaļa atveseļošanas un noturības plānā sniegs iespēju finansēt vēl papildu reformas un investīcijas, lai atbalstītu Igaunijas stratēģiskos mērķus enerģētikas un zaļās pārkārtošanās jomā. Lai nodrošinātu atveseļošanas un noturības plāna, kā arī citas, ārpus minētā plāna tvēruma esošas ekonomikas un nodarbinātības politikas sekmīgu īstenošanu un rezultātā panāktu plašu līdzatbildību par politikas programmu kopumā, joprojām ir svarīgi sistemātiski un efektīvi iesaistīt vietējās un reģionālās iestādes, sociālos partnerus un citas attiecīgās ieinteresētās personas.

- (30) Komisija visus Igaunijas kohēzijas politikas plānošanas dokumentus apstiprināja 2022. gadā. Kohēzijas politikas programmu ātra īstenošana papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu, tostarp *REPowerEU* nodaļu, ir būtiska zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai, ekonomikas un sociālās noturības palielināšanai un līdzsvarotas teritoriālās attīstības panākšanai Igaunijā.
- (31) Papildus ekonomiskajiem un sociālajiem problēmjaudājumiem, kuru risināšana paredzēta atveseļošanas un noturības plānā un kohēzijas politikas programmās, Igaunija saskaras ar vairākiem papildu problēmjaudājumiem, kas saistīti ar sociālās drošības tīkla atbilstību, sevišķi bezdarbniekiem un vecāka gadagājuma cilvēkiem, ilgtermiņa aprūpi un veselības aprūpi, kā arī enerģētiku un zaļo pārkārtošanos.
- (32) Sociālās drošības tīkla atbilstība ir uzlabota, taču nabadzības vai sociālās atstumtības risks joprojām ir augsts dažās grupās, jo īpaši vecāka gadagājuma cilvēku vidū (41,6 % Igaunijā salīdzinājumā ar 19,5 % Savienībā 2021. gadā) un personu ar invaliditāti vidū (40,4 % Igaunijā salīdzinājumā ar 28,9 % Savienībā 2021. gadā). Vecāka gadagājuma cilvēkiem (65+) nabadzības vai sociālās atstumtības risks ir augsts galvenokārt tāpēc, ka vidējā pensija ir zema. Turklāt vecāka gadagājuma cilvēku vidū nabadzība skar abus dzimumus nevienlīdzīgi (nabadzības riska rādītājs vecāka gadagājuma sievietēm ir 47,9 %, kas ir gandrīz par 21 procentpunktu vairāk nekā vecāka gadagājuma vīriešiem). Bezdarbnieki ir mazāk aizsargāti pret nonākšanu nabadzībā, ņemot vērā ierobežojošos kritērijus bezdarbnieka pabalstu saņemšanai, jo īpaši nodarbinātībai un ienākumiem noteiktās robežvērtības pirms bezdarba. Cilvēki, kuri strādā īsus periodus vai ar nestandarta darbu, nav tiesīgi saņemt bezdarbnieka pabalstu, kad viņi kļūst par bezdarbniekiem. 2022. gadā tikai 29 % no jaunreģistrētajiem bezdarbniekiem saņēma bezdarbnieka apdrošināšanas pabalstus un 39 % saņēma fiksēto bezdarbnieka pabalstu. Sociālo aizsardzību varētu stiprināt, paplašinot bezdarbnieka pabalstu tvērumu un atvieglojot minimālos kritērijus, lai tiem varētu piekļūt jo īpaši tie, kas strādā īsus periodus vai kam ir nestandarta darbs, un palielinot pensiju atbilstību.

- (33) Igaunija ir spērusi soļus, lai uzlabotu piekļuvi ilgtermiņa aprūpei un tās pieejamību cenu ziņā, taču joprojām pastāv problēmjautājumi. Salīdzinājumā ar Savienības vidējo rādītāju publiskie izdevumi veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei ir nelieli, kas kavē savlaicīgu un vienlīdzīgu piekļuvi veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei. Lielai to iedzīvotāju daļai, kuri ir 65 gadus veci un vecāki un kuriem nepieciešama ilgtermiņa aprūpe, iztiek bez palīdzības personiskajā aprūpē vai mājas darbos. Vajadzība pēc mājas aprūpes ir viena no augstākajām Savienībā. Turklāt, lai gan Igaunijas iedzīvotāji noveco un paredzamais mūža ilgums ir viens no zemākajiem Savienībā, pašnorādītu neapmierināto medicīniskās aprūpes vajadzību rādītājs ir augsts, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem tas gan ir samazinājies (13 % 2020. gadā un 8,1 % 2021. gadā salīdzinājumā ar Savienības vidējo rādītāju 2 %). Augstais rādītājs skaidrojams jo īpaši ar rindām un veselības aprūpes darbinieku trūkumu un nevienmērīgo sadalījumu valstī. Lai gan personīgie maksājumi ir nedaudz samazinājušies, tie ir augsti gan veselības aprūpes, gan ilgtermiņa aprūpes jomā un ievērojami pārsniedz Savienības vidējo rādītāju. Risināt šo jomu problēmjautājumus varētu palīdzēt, nodrošinot veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei ilgtspējīgu finansējumu.

- (34) Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā Igaunija ir veiksmīgi atteikusies no Krievijas veiktā gāzes importa, pārvirzot enerģijas importu caur sašķidrinātās dabasgāzes (*LNG*) termināli Klaipēdā (Lietuva) un *LNG* termināli Inko (Somija). Dabasgāzes patēriņš Igaunijā laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam samazinājās par 36 % salīdzinājumā ar vidējo gāzes patēriņu tajā pašā periodā iepriekšējos piecos gados, pārsniedzot samazinājuma mērķrādītāju 15 %. Igaunija varētu turpināt centienus uz laiku samazināt gāzes pieprasījumu līdz 2024. gada 31. martam saskaņā ar Padomes Regulu (ES) 2022/1369 ¹⁷. Lai gan Igaunijā veiksmīgi virzās uz priekšu atjaunīgo energoresursu izmantošana, degslānekļa īpatsvars tās energoresursu struktūrā joprojām ir ievērojams. Atjaunīgās enerģijas īpatsvars enerģijas bruto galapatēriņā no 30,1 % 2020. gadā ir palielinājies līdz 37,6 % 2021. gadā. Energoresursu struktūrā degslānekļa īpatsvars 2021. gadā veidoja 58 %, kas ir par 5 procentpunktiem mazāk nekā 2018. gadā, bet par 2 procentpunktiem vairāk kopš 2020. gada. Nesen pārskatītā atveseļošanas un noturības plāna *REPowerEU* nodaļā Igaunija ir apņēmusies reformēt atļauju izsniegšanas procesu un uzlabot vietējo atļauju izsniedzēju iestāžu spēju veidošanu. Paredzams, ka ar šīm reformām tiks panākts vēl lielāks progress atjaunīgo energoresursu enerģijas izmantošanā. Taču šādu progresu vēl arvien kavē nepietiekamā elektrotīkla jauda. Lai pakāpeniski izbeigtu atkarību no *BRELL* (Baltkrievija, Krievija, Igaunija, Lietuva un Latvija) elektrotīkla, Igaunijai arī jāturpina centieni sinhronizēt savu elektroenerģijas tīklu ar pārējo Savienības elektrotīklu. Ir panākts progress, bet pāreja vēl ir jāpabeidz. Šajā nolūkā ir nepieciešama sadarbība ar Latviju un Lietuvu.. Energoefektivitāte ir Igaunijas zaļās pārkārtošanās pamatā. Lai palielinātu ekonomikas, kā arī ēku fonda energoefektivitāti, būs vajadzīgi vērienīgāki energoefektivitātes mērķrādītāji un mazo pašvaldību renovācijas spējas palielināšana, labāk mērķējot atbalsta pasākumus. Pieņemot 2021.–2035. gada transporta un mobilitātes attīstības plānu, Igaunija tiecas palielināt savas transporta nozares ilgtspēju, tomēr būtu jāveic atbilstīgāki pasākumi, kas paātrinātu pāreju uz tādu transporta nozari, kas rada mazāku piesārņojumu.

¹⁷ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp.).

Lai gan Igaunija veic investīcijas dzelzceļa tīkla elektrifikācijā, tā īstenošana vēl nav novērtēta. Pārejai uz ilgtspējīgu transportu jānotiek arī privāto transportlīdzekļu jomā, kur vajag plašāk izmantot bezemisiju un mazemisiju transportlīdzekļus. Pāreju uz tādiem transportlīdzekļu veidiem, kas rada mazāku piesārņojumu, palīdzētu paātrināt attiecīgi stimuli, piemēram, vides nodokļi, citustarp uz emisijām balstīts autotransportlīdzekļu nodoklis.

- (35) Darbaspēka un prasmju trūkums nozarēs un profesijās, kas ir svarīgas zaļās pārkārtošanās īstenošanai, tostarp neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanā, ieviešanā un uzturēšanā, rada šķēršļus pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku. Lai mazinātu prasmju nepietiekamību un veicinātu darba ņēmēju iekļautību un pārorientēšanu, būtiskas ir kvalitatīvas izglītības un mācību sistēmas, kas reaģē uz mainīgajām darba tirgus vajadzībām, un mērķtiecīgi profesionālās pilnveides un pārkvalifikācijas pasākumi. Lai atraisītu neizmantoto darbaspēka potenciālu, minētajiem pasākumiem ir jābūt pieejamiem, jo īpaši privātpersonām un tajās nozarēs un reģionos, kurus visvairāk skar zaļā pārkārtošanās. 2022. gadā Igaunijā tika ziņots par darbaspēka nepietiekamību 68 profesijās, tajā skaitā atkritumu šķirotāji un būvinženieri, kurās zaļās pārkārtošanās īstenošanai bija vajadzīgas īpašas prasmes vai zināšanas. Turklāt tika ziņots, ka darbaspēka trūkums ir izlaidi ierobežojošs faktors rūpniecībā un būvniecībā.
- (36) Padome ir izskatījusi 2023. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas veikto novērtējumu, un tās atzinums ¹⁸ ir atspoguļots 1. ieteikumā.

¹⁸ Atbilstīgi Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktam.

- (37) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm ieteica rīkoties, tostarp, izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai
- i) 2023. gadā saglabātu parāda atmaksājamību un atturētos no kopējā pieprasījuma visaptverošas stimulēšanas, veidotu labāk mērķorientētus fiskālos pasākumus augsto enerģijas cenu ietekmes mazināšanai un apsvērtu piemērotus veidus, kā samazināt atbalstu, mazinoties enerģijas cenu radītajam spiedienam; ii) uzturētu augstu publisko investīciju līmeni un veicinātu privātās investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstam;
 - iii) atbalstītu algu attīstību tādā veidā, lai mazinātu pirktspējas zudumu, vienlaikus ierobežojot otrreizējo ietekmi uz inflāciju, turpinātu uzlabot aktīva darba tirgus politiku un novērstu prasmju trūkumu; iv) uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un nodrošinātu, ka enerģijas atbalsts uzņēmumiem ir izmaksu ziņā efektīvs, īslaicīgs un orientēts uz dzīvotspējīgiem uzņēmumiem un ka tas saglabā stimulus zaļās pārkārtošanās realizēšanai; un v) saglabātu makrofinansiālo stabilitāti un uzraudzītu riskus, vienlaikus turpinot darbu pie banku savienības izveides pabeigšanas. 1., 2., 3. un 4. ieteikuma īstenošana Igaunijai palīdzēs īstenot 2023. gada ieteikumā par eurozonu izklāstīto pirmo, otro un trešo ieteikumu,

AR ŠO IESAKA Igaunijai 2023. un 2024. gadā rīkoties šādi.

1. Cik drīz vien iespējams, 2023. un 2024. gadā izbeigt spēkā esošos ārkārtas enerģētikas atbalsta pasākumus, saistītos ietaupījumus izmantojot valdības budžeta deficīta samazināšanai. Ja atkal pieaugošu enerģijas cenu dēļ ir nepieciešami jauni atbalsta pasākumi vai ja esošie pasākumi ir jāturpina, nodrošināt, ka šādi atbalsta pasākumi ir orientēti uz neaizsargātu māsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, ir fiskāli pieņemami un ka tie saglabā stimulus enerģijas taupīšanai.

Nodrošināt piesardzīgu fiskālo politiku, jo īpaši, ierobežojot valsts finansēto neto primāro izdevumu nominālo pieaugumu 2024. gadā līdz ne vairāk kā 4,9 % ¹⁹.

Saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt mehānisma dotāciju un citu Savienības fondu efektīvu apguvi, jo īpaši, lai veicinātu zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Laikposmā pēc 2024. gada turpināt īstenot vidēja termiņa fiskālo stratēģiju pakāpeniskai un ilgtspējīgai konsolidācijai apvienojumā ar tādām investīcijām un reformām, kas veicina lielāku ilgtspējīgu izaugsmi, lai panāktu piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli.

2. Turpināt atveseļošanas un noturības plāna, kā arī *REPowerEU* nodaļas stabilu īstenošanu. Turpināt kohēzijas politikas programmu raitu īstenošanu ciešā papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu.
3. Stiprināt sociālo aizsardzību, paplašinot bezdarbnieka pabalstu tvērumu, jo īpaši attiecībā uz tiem, kas strādā īsus periodus vai kam ir nestandarta darbs, lai tādējādi cita starpā izskaustu nabadzību vecumdienās. Uzlabot piekļuvi veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei un tās pieejamību cenas ziņā, jo īpaši nodrošinot tās ilgtspējīgu finansējumu.

¹⁹ Tiek lēsts, ka tas atbilstu ikgadējam strukturālās budžeta bilances uzlabojumam vismaz 0,3 % apmērā no IKP 2024. gadā, kā aprakstīts 24. apsvērumā.

4. Samazināt vispārējo atkarību no fosilajām degvielām, paātrināt atjaunīgo energoresursu ieviešanu, arī stiprinot iekšzemes elektroenerģijas tīkla jaudu. Nodrošināt pietiekamu elektrotīklu starpsavienojumu jaudu, lai palielinātu piegādes drošību un turpinātu sinhronizāciju ar Savienības elektrotīklu. Lai sasniegtu ilgtermiņa renovācijas stratēģijas mērķus, stiprināt energoefektivitāti, izmantojot jaunus finansēšanas un atbalsta pasākumus. Turpināt centienus palielināt ilgtspējīga transporta īpatsvaru, elektrificējot dzelzceļa tīklu un ieviešot nodokļus, kas stimulē pakāpenisku visu transportlīdzekļu aizstāšanu ar bezemisiju vai mazemisiju transportlīdzekļiem. Pastiprināt politikas centienus, kuru mērķis ir nodrošināt un apgūt zaļās pārkārtošanās procesam vajadzīgās prasmes un kompetences.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*
